

י"ב-י"ג תמוז ב

כמה פעמים במכתבו הנ"ל ע"ד עבודתו ב"הרבצת תורה" (והכוונה כפשוטה – יסוד חדרים, ישיבות ושיעורי תורה ב- רבים (עבור בעלי עסק) וכו') – אבל הו"ל (לכאורה) להקדים את הכל והכלל, "יהדות", ואח"כ להוסיף ההדגשה על הפרט, "תורה".

גם יש לדייק ולבאר לשונו "חזיון התורה", ולא כלשונו כמה פעמים ב- מכתבו שם "הרבצת תורה".

ונראה לומר, שאחת הכוונות דכ"ק מ"ח אדמו"ר כאן היא – לא לעורר על שני ענינים שונים – התחזקות בעבודת הרבצת התורה והתחזקות בעבודת החזקת היהדות (שמירת וקיום המצוות וכו') – אלא הכוונה לענין אחד – "חזיון היהדות": אלא שא"פ לחזק את היהדות באופן הנרצה כ"א ע"י הקדמת והתחלת חזיון התורה.

ב. ביאור הדבר:

המושג "יהדות" במובנו הפשוט פירושו כללות הנהגות יהודים בתור יהודים. ולכן יש צורך להדגיש ולקבוע, ש"יהדות" אינה רק הנהגת בני אדם, הדרך שנהגו בו בני ישראל במשך הדורות, מעשה ידי אדם ח"י – אלא כל כולה ומ- היתה היא קיום הוראות התורה שניתנה בסיני מפי הגבורה.

וזהו תוכן ההדגשה "חזיון התורה וה- יהדות", שלפני חזיון היהדות יש צורך לחזק את האמונה וההכרה שרק התורה היא הקובעת מהי "יהדות", ואין הדבר

א. אודות יום י"ב תמוז – היום שבו נגאל כ"ק מ"ח אדמו"ר ממאסרו אשר נאסר בגלל "העבודה הגדולה" אשר עבד "בהרבצת תורה וחזיון הדת" – כתב כ"ק מ"ח אדמו"ר, במכתבו לחגיגת י"ב תמוז הראשונה (בשנת תרפ"ח), וז"ל "ראוי הוא לקבוע ליום התועדות ו- התעוררות לחזיון התורה והיהדות בכל אתר ואתר לפי ענינו".

נתבאר כמה פעמים, אשר כל דברי רבותינו נשיאינו מדויקים המה, אפילו בנוגע ל"שיחות" ואפילו בנוגע לשיחות חולין שלהן – שהן צריכין לימוד, ו- כ"ש וק"ו שכן הוא בדברי תורתם, וביתר שאת כולל – הוראותיהם (תורה מלשון הוראה).

ובענינו – יש לדייק בלשון כ"ק מ"ח אדמו"ר הנ"ל "חזיון התורה וה- יהדות". דלכאורה, "יהדות" ה"ה שם כללי, הכולל כל השייך לדת ישראל – הן לימוד התורה והן שמירת וקיום ה- מצוות (דאורייתא, דרבנן, עד למנהגי ישראל כו'), וא"כ הי' מספיק לומר "חזיון היהדות" – ומאי קמ"ל ב"חזיון" התורה?

בפשטות הכוונה בזה להדגיש הענין והפעולות ד"חזיון התורה", כמו שכותב

(1) ביום י"ב תמוז נתבשר כ"ק מ"ח אדמו"ר שחופשה ניתנה לו, וניתנה לו תועדת השחרור למחרתו – יום י"ג תמוז.

(2) לשון כ"ק מ"ח אדמו"ר במכתבו שמובא בפנים.

(3) נדפס בסה"מ תרפ"ח ע' קמו. תש"ח ע' 263.

אגרות קודש אדמו"ר מהור"י"צ (ח"ב ע' פ).

(4) סוכה כא, ב. ע"ז יט, ב.

(5) להעיר ממאמר הרס"ג (האמונות והדעות מ"ג פ"ז), "אומתנו איננה אומה כי אם בתורות".

"הגזירות והתקנות והמנהגות"י שנת-חדשו ע"י חכמי ישראל¹⁰ שבכל דור ו-דור – ה"ה פתחו¹¹ לכפירה ר"ל בהעיקר שהתורה שבעל פה היא כולה מן ה-שמים¹²].

ג. ויש לומר, שהצורך בהדגשה זו, "חזוק התורה" לפני חזוק היהדות, הוא בגלל המשך הענין בהוראה זו – "חזוק התורה והיהדות) בכל אתר ואתר לפי ענינו":

אילו הי' חזוק התורה והיהדות רק ב"עיר מלאה חכמים" וכיו"ב – אין צורך בהדגשה הנ"ל, דפשיטא אצל כא"א שכל מהות היהדות היא היותה תורת השם: אבל כיון שהמדובר הוא בחזוק היהדות, בכל אתר ואתר לפי ענינו, יש צורך לשלול טעות, שהיהדות ניתנה ל-השתנות ח"ו וח"ו לפי תנאי הזמן וה-מקום. ועוד זאת, הרי יש "אתר" שאנשיו רחוקים מאד מיהדות ואא"פ להשפיע עליהם שיקבלו על עצמם עול שמירת כל התורה כולה לכל פרטי, באופן ש"ענינו" של "אתר" זה דורש להסתפק (לפי שעה) בהשתדלות על מנת שיקיימו (רק) מצוות אחדות (וכיו"ב).

ולכן, כאשר עוסקים בחזוק היהדות, בכל אתר ואתר לפי ענינו, צריכים לזכור תמיד (ההקדמה) שקודם חזוק היהדות בא "חזוק התורה", שה"הדות"

מסור לבני אדם, שבשכלם יכריעו שעני-נים מסוימים אלה ביהדות הם חובה, משא"כ ענינים אחרים – אלא כל פרט ופרט שבתורה, עד לחידוש של תלמיד ותיק, ואפילו מנהגי ישראל שנתחדשו בדורות האחרונים (ונתקבלו ברוב תפוצות ישראל) – ה"ה חלק מתורתנו ה-קדושה, שהיא תורת ה', תורה מן השמים, שניתנה למשה מסיני (כי אפילו מנהגי ישראל – תורה הוא").

ומזה מובן, שמי שמקיל בחומרות ו-מנהגי ישראל שנתתקנו והונהגו בדורות האחרונים, בחשבו שהם "מעשה בני אדם", ואשר ע"כ אין הוא מחויב לקבלם על עצמו – הרי אין התנגדותו בנוגע לאיזה ענינים פרטים של "הדות" וחסר הוא מעשים אחדים, אלא שזהו בניגוד ממש לעיקרי היהדות, שכולה אינה מעשה בני אדם, אלא כל פרט ופרט שבה הוא דת שגילה השם על ידי עבדיו – חכמי ישראל שבכל דור ודור.

[ולא עוד, אלא ש"שיטה" זו – לחלק בין עניני תורה שבע"פ המיוסדים על תורה שבכתב (היינו, הענינים שלמדו חכמים ע"פ י"ג מדות שהתורה נדרשת בהן) או שהם הלכה למשה מסיני, ל-

6 ראה בפרטיות הל' ממרים פ"ב. ע"ש. –

וראה הערה 9.

7 ראה מגילה יט, ב. ירושלמי שם פ"ד ה"א. ירושלמי פאה פ"ב ה"ד. שמיר ספכ"ח. שם רפמ"ז. ויקר רפכ"ב. ועוד. וראה לקריש ח"ט ע' 252 הערה 21.

8 ראה תודה נפסל (מנחות כ, ב). רמ"א י"ד סע"ז ס"ד. וראה ירושלמי פסחים פ"ד ה"א. ועוד.

9 אלא שבזה גופא מחלקת התורה כמבואר ע"פ חכמי התורה: הלכה חומרא מנהג שנתקבל במקום אחד ובמקום שני נתקבל ע"פ כללי התורה מנהגי (ראה הקדמת הרמב"ם לספר הדין). ועוד.

10 ל' הרמב"ם הל' ממרים פ"א ה"ב וג'. וראה גם הקדמת הרמב"ם שם. ועוד.

11 ראה רמב"ם הל' ממרים שם. ובארוכה – בהקדמתו לפירוש המשניות.

12 אף שחלוקים המה (דאורייתא, ד"ס וכו') כנ"ל – הרי זה הוא רק מפני שכן רצה הקב"ה ונילה בתורתו תורה אור חלוקים אלה.

13 הל' תשובה פ"ג ה"ח ובכס"ט שם. וראה פיה"מ פ' חלק היסוד ה"ט.

"תינוק" (ברוחניות), שאין לו שום ידיעה בעניני יהדות, צריכים לכל-לראש ל-למדו את הא"ב של "יהדות": אבל תיכף בהתחלה זו יודע, "התינוק" שאין הא"ב (שבזה התחיל) כל התורה כולה, אלא שבמצבו עתה (שהוא "תינוק" כו') הרי מתחילים בקיום מצוה אחת, ובמשך הזמן ילך מחיל אל חיל, ו"מצוה גוררת מצוה"¹⁵.

ד. זוהי ההוראה בפועל, שצריכה לשמש כיסוד לההתועדויות דחגגת חג הגאולה ד"ב תמוז – שהעסק בחיזוק היהדות צ"ל מיוסד על שני עיקרים אלה, ובשני הקצוות:

העיקר הא' הוא – "חיזוק התורה וה-יהדות", והיינו האמונה הטהורה שכל ענין של יהדות נקבע אך ורק על ידי התורה שהיא מן השמים (ואינו מעשה בני אדם כלל וכלל ח"ו ור"ל), ובמילא לא שייך שיהי' בזה פשרה, וויתור או גרעון בתורה ומצוותי, כי כשם ש"אני ה' לא שניתי"¹⁶, כך אין שייך שינוי ב-"יהדות" שהיא דבר השם.

וביחד עם זה חייבים להשתדל בחי-זוק היהדות, "בכל אתר ואתר לפי ענינו", דאע"פ שהמדובר ב"אתר" שהוא רחוק לעת עתה מיהדות ומה גם מקיום כל התורה כולה, וההשתדלות שם היא "לפי ענינו" (כנ"ל באורך).

– אבל ביחד עם זה באמת, ודוקא מתוך אמת לוקחים וכובשים (נעמט מען איצן) את האדם –

אסור לו לאדם לעמוד מרחוק [כא-תם האומרים, שרק עם יהודים יראים ושלמים יש להתעסק כדי לחזק ידיהם

נקבעת ונבנית אך ורק על חיזוק יסוד ה-תורה, שלא ניתנה להשתנות מצד שינויי הזמן והמקום.

וכמשנ"ת כמה פעמים בפירוש דיוק לשון המשנה¹⁷, "הוי מתלמידיו של אהרן כו' אוהב את הבריות ומקרבן לתורה" – שצריכים לקרב את הבריות לתורה, ולא להיפך, "לקרב" ולהוריד את התורה ח"ו אל הבריות, על ידי וויתורים ח"ו ו-פשרות וגרעונות בהלכות התורה – גם אפילו באם נדמה שיתכן ופשרה זו דוקא תועיל (לפי דעתו) לקרב את הזולת ל-תורה ומצוותי, עכ"פ לקיום מצוות אחדות: כי, כנ"ל, תורתנו הקדושה היא תורת אמת, ולא ניתנה לפשרות, וכאנ"א מישראל, מבלי הבט על מצבו ומקומו, חובתו לקבל את כל התורה כולה לשמור ולקיים כולה.

ואין זה סותר לכך שההשתדלות ב-חיזוק היהדות היא, כפי שמפורש, "בכל אתר ואתר לפי ענינו", ועד שלפעמים צ"ל ההשתדלות באופן דלאט-לאט – ועד שמי שהוא בגדר תינוק שנשבה ל-בין העכו"ם, יתחיל בקיום מצוה אחת וכיו"ב (כנ"ל) – כי אין פירוש הדברים שעושים פשרות בתורה ויהדות, אלא ע"ד שמצינו בנוגע ללימוד התורה, שעם תינוק מתחילים בלימוד הא"ב, ואח"כ הולך מחיל אל חיל: לימוד צירוף כמה אותיות, כמה תיבות ועד שזוכה ללמוד את כל התורה כולה; ופשוט, שלימוד הא"ב עם תינוק אינו "פשרה" כלל, ואין בזה כל וויתור או גרעון כלל וכלל, אלא זהו סדר הלימוד, מן ההתחלה אל ההמשך וכו' דייקא:

וכן הוא בנוגע לקיום המצוות, "חיזוק היהדות" – דכאשר מתעסקים עם

(15) אבות פ"ד מ"ב.

(16) מלאכי ג. ו.

(14) אבות פ"א מ"ב.

חבירו (בתורה ומצות) ואינו מקורב
אצלו, אסור לשנאותו ח"ו (גם אם ראה
שחטא), אלא „ע"ז אמר הלל הזקני הוי
מתלמידיו של אהרן אוהב שלום וכו'
אוהב את הבריות ומקרבן לתורה, לומר
. . צריך למשכן בחבלי עבותות אהבה
וכולי האי ואולי יוכל לקרבן לתורה
ועבודת ה'".

ועל ידי ההשתדלות באהבת ישראל,
לכא"א מישראל ממש, זוכים לברכת ה',
ד„ברכנו אבינו (כאשר) כולנו כאחד" 20
דוקא,

עד לברכה העיקרית והפנימית –
גאולה האמיתית והשלימה על ידי משיח
צדקנו, במהרה בימינו ממש.

(משיחת י"ג תמוז תשכ"ט)

בשמירת התורה ומצותי, אבל לא עם
אלה החסרים בזה ועאכ"כ – אלה ה'
רחוקים מתורת ה' ועבודתו).

אלא חייב להשתדל בכל כחו לקרבם
לתורה ומצותי, כהוראת הבעש"ט ע"ד
גודל הענין של מצות אהבת ישראל
לכא"א מישראל, גם למי „שלא ראה
אותו מעולם", וכמשנ"ת במק"א¹⁷ שה'
כוונה בזה היא גם ברוחניות הענינים, ש'
גם יהודי שרחוק מיהדות עד שלכאורה
אין לו שום שייכות עמו ביהדות, הנה גם
אותו צריך לאהוב עד כדי להשתדל
לקרבנו לתורה וליהדות – דברים הכי
יקרים בכל העולם כולו:

וכמבואר בספר התניא¹⁸, ד"מ שאינו

(17) „היום יום" טו כסלו (וראה שם ג' אדר א'

בשם אדה"ז. ועוד).

(18) לקו"ש ח"א ע' 201.

(19) פרק לב.

(20) ברכת שים שלום בתפלת העמידה (הובא

בתניא שם לפניו).

בלק

עפכ"ז יש לעיין בפרש"י עה"פ, "הן עם כלביא יקום גוי", שמפרש: "כשהן עומדין משינתם שחרית הן מתגברים כלביא וכארי לחטוף את המצות ללבוש ציצית לקרוא את שמע ולהניח תפלין. לא ישכב — כלילה על מטתו עד שהוא אוכל ומחבל כל מזיק הבא לטרפו כיצד קורא את שמע על מטתו כו", ולאחרי אריכות פירושו (שמקורו בדברי המד-רש) כתב "ד"א הן עם כלביא יקום וגו' — כתרומו".

ויש להבין: למה מקדים להביא דברי המדרש שהם רמז רחוק, לכאורה, בפי' התיבות, ולא הביא בתחלה פי' התרגום, שלפי פירושו ("הא עמא . . לא ישרי ב' ארעה עד דיקטול קטול ונכסי עממיא יירת") מדבר הכתוב בכניסת בני ישראל לארץ ישראל וכיבוש הארץ (וכמו ש' הביא הרמב"ם מהתרגום)?

ויתירה מזו: בנבואת בלעם שלאח"ו, ששם נאמר ע"ד הלשון שבפסוק זה — "כרע שכב כארי וכלביא מי יקימנו", פרש"י, "כתרגומו, יתיישבו בארצם בכח ובגבורה" ותו לא, ומאי טעמא לא הביא כאן מתחלה פי' התרגום הקרוב יותר לפשש"מ (גם) כאן?

וביותר יוקשה, דבתחלת נבואה זו של בלעם, "לא איש אל וגו'" פרש"י, "כבר נשבע להם להביאם ולהורישם ארץ

א. אודות דרכו של רש"י בפירוש נבואות בלעם (שבפרשתנו), נתבאר ב' מ"א, שאף שקבע רש"י שלא בא בפירושו אלא לפרש פשוטו של מקרא ומביא רק אגדות המיישבות את המקראות², מ"מ שונה בזה פירושו בנבואת בלעם, שמביא ריבוי דרשות רז"ל — והטעם כי בכתוב כפשוטו מפורש, "וישא משלו"³, היינו שע"פ דרך הפשט, אין פירוש כתובים אלה לפי "פשוטם" ממש כשאר ה' כתובים, אלא הם "משלים", ומשל הרי פשטות ענינו (גם) רמזים ודרשות ויעד"ז בפירושו לשירת הים, שירת האזינו ועוד — להיותן "שירות" מביא שם רש"י כמה דרשות].

עוד מצינו, שבנבואת בלעם הרבה רש"י להביא פירושי "תרגומו" שלא ע"ד הרגיל בפירושו עה"ת. וע"פ הנ"ל מובן — שבהבאת דברי התרגום, כוונתו בעי' קר (אינה לתרגום לשונות הכתובים, אלא) לפירוש הנמשל של ה"משל" לפי תרגומו.

אמנם בזה גופא מצינו כמה אופנים: לפעמים מתחיל רש"י פירושו, "כתרגומו" ואח"כ מביא עוד פי' מדרשת חז"ל, ו' לפעמים להיפך. וע"פ הנ"ל מובן, דתלוי מה קרוב יותר לפשש"מ בתוכן דברי ה"משל".

(1) ראה לקו"ש ח"י"ע ע' 262 ובהערה 3 שם. כח"כ ע' 167 ואילך.

(2) ראה פירושו בפ' בראשית ג, ח. שם, כד. ועוד.

(3) פרשתנו כג (ז. יח). כד (ג. טו. כ. כא. כג). וראה פרש"י חקת כא, כז.

(4) כג, כד.

(5) תנחומא פרשתנו יד. במדבר פ"כ, כ.

(6) פרשתנו כג, כג. וראה גם ראב"ע כאן פסוק

כד.

(7) כד, ט.

(8) כג, יט.